Allmennmedisinsk forskningsenhet i Bergen

ÅRSMELDING 2024

NORCE

Årsmelding 2024

Allmennmedisinsk forskningsenhet, NORCE

Forskningsleder Priyanthi Borgen Gjerde

Besøksadresse: Årstadveien 17, 5009 Bergen

Postadresse: Postboks 22 Nygårdstangen, 5838

Bergen

Telefon: +47 56 10 72 70

www.norceresearch.no/AFE

Forsidebilde: Knut-Arne Wensaas
Bildet er fra: Strategiseminar for AFE høsten 2024 Andre bilder: Privat

Allmennmedisinsk forskningsenhet i Bergen

2024 har vært et begivenhetsrikt år for Allmennmedisinsk forskningsenhet i Bergen (AFE Bergen), preget av både betydelige fremskritt og dype tap.

Vi har opprettholdt et høyt nivå av forskningsaktivitet, publisering og formidling, samtidig som vi har rekruttert nye forskere og hatt flere unge allmennleger med AFU-stipender tilknyttet oss.

I løpet av året har vi imidlertid måttet takle den plutselige bortgangen til vår kjære kollega Sverre Litleskare. Sverre, som ledet PraksisNett Vest, var en uvurderlig ressurs for AFE og et bindeledd mellom forskning og praksis. Hans engasjement og dedikasjon for å forbedre helsetjenester vil bli dypt savnet, og hans bortgang etterlater et stort tomrom i vårt fellesskap. Vi minnes Sverre som en inspirerende kollega og venn, og våre tanker går til hans nærmeste familie.

Et av våre prosjekter, "The Norwegian GP-DEP study", finansiert av Norges forskningsråd (NFR), er nå inne i siste fase. Flere stipendiater tilknyttet prosjektet er i ferd må å sluttføre sine doktorgradsarbeid. Forskningen fokuserer på helsetjenester, pasientforløp og arbeidsdeltakelse for pasienter med depresjon innen rammen av fastlegeordningen, og vi ser frem til ytterligere forskning og formidling som vil komme fra dette arbeidet.

Prosjektet KLAR – kvinnehelse, overgangsalder og arbeidsliv, finansiert av Grieg Foundation, er det første store i sitt slag om overgangsalder i Norge, og AFE Bergen er samarbeidspartner. Prosjektet er nå i en aktiv fase, og vi ser frem til videre samarbeid med blant annet Institutt for global helse og samfunnsmedisin ved UiB og Høgskulen på Vestlandet (HVL) for å dekke viktige kunnskapshull og forbedre kvinnehelse, livskvalitet og arbeidsdeltagelse i denne viktige livsfasen.

Flere av våre stipendiater og forskere har deltatt på nasjonale og internasjonale konferanser, inkludert WONCA Europe i Dublin. Gjennom disse deltakelsene har vi ikke bare lagt frem vår forskning, men også bygget verdifulle nettverk som vil bidra til nye forskningssøknader. Styrking av nasjonalt og internasjonalt samarbeid forblir et viktig satsningsområde for AFE Bergen, og vi ser frem til flere spennende og nye prosjekter i fremtiden.

Forskning på infeksjoner ivaretas av infeksjonsgruppen og er blant våre mest etablerte satsningsområder. Gruppen utmerker seg nasjonalt og internasjonalt, særlig på utbruddsforskning, og samarbeider tett med UiB, norske kommuner, pasientorganisasjoner m.fl. Gruppen vil fortsette med sin forskning, publikasjon og formidling om covid-pandemien. I tillegg arbeider gruppen videre med å studere seinvirkningene etter Campylobacter-utbruddet på Askøy i 2019.

AFE Bergen har et mål om å bidra med evidensbasert kunnskap for å forbedre behandling og oppfølging av sårbare pasientgrupper. Vi har prosjekter om medisinsk uforklarte plager og symptomer (MUPS) og om spiseforstyrrelser, med særlig vekt på fastlegers erfaringer og pasientenes egne forklaringer samt på samhandling mellom ulike aktører. Dette arbeidet er viktig for å sikre at alle pasienter får den oppfølgingen de trenger.

Vi er stolte av at vi i 2024 fikk til flere AFU-prosjekter tilknyttet AFE Bergen, og dermed kan tilrettelegge og veilede generasjoner med allmennleger som er interessert i forskning.
Det er særlig kjekt at det også er temaer som bygger opp under våre etablerte satsninger, som AFU-kandidat Simen Sørstrand undersøker fastlegers og sykehjemslegers kompetanse på diabetes type 2 hos eldre, og at det er forskningsaktivitet inn under vår relative nye satsning om legers helse og arbeidsliv, hvor AFU-stipendiat Cilla Hylding undersøker utviklingen av utbrenthet blant

fastleger i Norge i en tiårsperiode. Disse prosjektene har også vært viktige for nye forskningssamarbeid og utviding av nettverket vårt, deriblant med LEFO og Noklus.

I 2024 har vi også utvidet vårt forskerteam med bl.a. Siri Dalsmo Berge er fastlege, spesialist i allmennmedisin og ph.d., og Marianna Ruiz Loria psykolog med Kompetanse innen intervensjons-forskning.

AFE Bergen har et nært samarbeid med de andre AFE-ene og med fagområdet for allmennmedisin ved UiB, blant annet gjennom felles drift av Den nasjonale forskerskolen for allmennmedisin (NAFALM). Forskerskolen er en helt nødvendig forutsetning for å utdanne en ny generasjon forskere i norsk allmennmedisin. Forskningsnettverket PraksisNett er et sentralt samarbeidsprosjekt mellom de allmennmedisinske forskningsmiljøene i Norge. PraksisNett, som i utgangspunktet var finansiert av NFR og nå over Statsbudsjettet, har flere pågående prosjekter. AFE Bergen drifter PraksisNett Vest.

Helsedirektoratets rammebevilgning er avgjørende for AFE Bergen og gir oss mulighet til å fortsette vårt viktige arbeid. Årsmeldingen for 2024, sammen med vår nettside, gir et fyldig innblikk i aktiviteten ved AFE Bergen.

Priyanthi Borgen Gjerde
Forskningsleder AFE
Foto: *Privat*

Innholdsfortegnelse

Allmennmedisinsk forskningsenhet i Bergen 3

Bakgrunn 6

Fagmiljø 7

Personer tilknyttet AFE Bergen i hel- eller deltidsstillinger 8

Finansiering 10

Minneord om Sverre Litleskare 11

Disputas 12

Forskningsprosjekter 13

Helsetjenesteforskning 13

Infeksjoner 17

Sårbare pasientgrupper 19

Kvinnehelse 21

Legers helse og arbeidsliv 21

E-helse og tjenesteinnovasjon 22

Sentrale forkningsområder (PraksisNett Vest) 23

Publikasjoner AFE 2024 26

Vitenskapelige konferanser 29

AFE i media 34

Verv og nettverk 38

Samarbeidspartnere 40

Bakgrunn

Med finansiering fra Helsedirektoratet ble det i 2006 opprettet allmennmedisinske forskningsenheter i Tromsø, Trondheim, Oslo og Bergen. Bakgrunnen var behovet for en egen satsing på allmennmedisinsk forskning, ut fra en erkjennelse av at allmennmedisinen har mange særegne kunnskapsmessige behov og utfordringer som ikke forskning fra spesialisthelsetjenesten kunne dekke. Tre av forskningsenhetene ble knyttet til de allmennmedisinske universitetsmiljøene, mens AFE Bergen ble lagt til instituttsektoren (Unifob, seinere Uni Research). I 2019 ble AFE Bergen en del av helseavdelingen i NORCE (Norwegian Research Centre), som er et flerfaglig forskningsinstitutt, og der Universitet i Bergen (UiB) er største eier.
Faglig samarbeider vi tett med det allmennmedisinske forskningsmiljøet ved UiB, Fagområde for allmennmedisin (FAM). Høsten 2020 flyttet vi til nye lokaler i Alrek Helseklynge sammen med en rekke andre forskningsmiljøer i primærhelsetjenesten, inkludert FAM, og dette har gitt oss en unik mulighet til ytterligere tverrfaglig samarbeid. Flere av AFEs forskere er også tilknyttet FAM.
AFE Bergen samarbeider med andre forskningsgrupper på mange områder, og flere av forskningsprosjektene våre er resultat av samarbeid lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Dette fremgår under beskrivelsen av de enkelte prosjektene. AFEs forskere deltar også i internasjonale fora, og er engasjert i samarbeidsprosjekter med forskere blant annet i Danmark, Nederland, Storbritannia og Sverige.

Alrek helseklynge ferdigstilt i 2020. Foto: Kim E. Andreassen, UiB.

Fagmiljø

For leger som skal drive med allmennmedisinsk forskning, er det viktig å kunne ha kontakt med klinisk allmennmedisin, og mange av våre forskere arbeider som fastleger i tillegg. Dette krever deltidsstillinger som gir anledning til å kombinere fastlegearbeid med forskningsoppgavene, og AFEs forskere har derfor ulike stillingsstørrelser og tilknytningsforhold. AFE Bergen har også en fysioterapeut, en psykolog og en samfunnsvitere blant sine forskere, og vi har erfart at dette er et viktig supplement til fagmiljøet og at det har utvidet perspektivene mot allmennmedisinens nære samarbeidspartnere. Vi har også to administrativt ansatte i forskningsgruppen.

Arbeidsinnsatsen i AFE i 2024 var totalt 6,2 årsverk fordelt på:

- Vitenskapelig ansatte (forsker I og II): 2,5 årsverk (hvorav 2,0 lønnet av AFE-rammen)
- Stipendiater: 1,6 årsverk
- Administrativt ansatte: 2 årsverk (hvorav 0,5 er lønnet av AFE-rammen)

Strategiseminar på Solstrand høsten 2024 Foto: Knut-Arne Wensaas
Bak fra venstre: Inger Haukenes, Sabine Ruths, Simen Sørstrand, Siri Dalsmo Berge, Ina Grung, Knut-Arne Wensaas, Marianna R Lori og Anneli Hansen
Foran fra venstre: Heidi Marie K Meling, Pia Borgen Gjerde, Ingjerd Jøssang, Nina Lunde og Sharline Riiser

Personer tilknyttet AFE Bergen i hel- eller deltidsstillinger

Navn	Stilling ved AFE	Stillings-brøk (%)	Finansiering	Annen stilling
Vitenskapelig ansatte				
Priyanthi B Gjerde	Forskningsleder	100	AFE	Allmennlegespesia-list, forsker ved NOKLUS (HDS)
Inger Haukenes	Forsker I	50/20	NFR og AFE	1.amanuensis UiB
Sverre Litleskare	Forsker II / Leder PraksisNett til juni 24	20/30	AFE/Praksis-Nett	Fastlege
Knut-Arne Wensaas	Forsker II	20	AFE	Fastlege
Valborg Baste	Ph.d., statistiker	40	NFR	NKLM
Siri Dalsmo Berge	Forsker III fra 1. aug. 24	50	AFE	Fastlege
Heidi Marie K Meling	Forsker III fra 6. aug. 24	100	AFE	
Marianna Ruiz Loria	Forsker III fra 1. okt. 24	100	AFE	
Stipendiater				
Heidi Marie K Meling	Ph.d.-kandidat / forsker III fra 6. august	100 ut febr., så variert /100	AFE	
Ingjerd Jøssang	Ph.d.-kandidat	50	AMFF	Fastlege
Sharline Riiser	Ph.d.-kandidat	50	AMFF	Praksiskoordinator UiB og fastlege
Anneli Hansen	Ph.d.-kandidat	50	AMFF	Allmennlege
Ina Grung	Ph.d.-kandidat	50	AMFF	Allmennlege
Sara Tahir	Ph.d.-kandidat til		AMFF	
Administrativ ansatte				
Nina Lunde	Seniorkonsulent /koordinator	100	AFE/ PraksisNett	
Gro Holmelid	Praksis-fasilitator	100	PraksisNett	

AFU-kandidater tilknyttet AFE				
Simen Sørstrand	Vitenskapelig ass. fra januar 2024. AFU-kandidat fra februar – desember 2024			Sykehjemslege
Anita Fjukmoen	Fra febr. -okt. 2024			Spesialist i allm.med.
Cilla Lyng Hyldig	Fra jan.-des. 2024			Spesialist i allm.med.

Faglig tilknyttet				
Knut Erik Emberland	Førsteamanuensis			UiB, PraksisNett
Kristian Jansen	Forsker II			Ph.d, fastlege
Torgeir Gilje Lid				Ph.d. KORFOR
Trond Høibø			Allmennpraktiker-stipend (AFU)	
Kirsti Malterud				Professor emerita UiB
Sabine Ruths				Professor emerita UiB fra 1. sept.

Noen av våre flotte stipendiater og AFU-kandidat på Strategiseminar høsten 2024. Foto: Knut-Arne Wensaas
Fra venstre: Heidi Marie K Meling, Sharline Riiser, Simen Sørstrand, Ina Grung og Ingjerd Jøssang

Finansiering

Helsedirektoratets rammebevilgning utgjør en viktig basis for AFE Bergen. Midlene brukes til å styrke og videreutvikle AFE Bergen som infrastruktur for allmennmedisinsk forskning. Gjennom aktiv prosjektsøking har AFE Bergen mange eksternt finansierte prosjekter, og i 2024 utgjorde ekstern finansiering rundt 70 % av vårt totale budsjett. To store prosjekter, KLAR og PraksisNett, er finansiert av Norges Forskningsråd (NFR).
I tillegg fikk vi midler til flere ph.d.-prosjekter fra Allmennmedisinsk forskningsfond (AMFF) ved Den norske legeforening. Legeforeningen tildeler også korttidsstipend (allmennpraktikerstipend) fra Allmennmedisinsk forskningsutvalg (AFU). Dette har gitt oppstartmidler for mange av våre stipendiater til å starte sitt forskningsarbeid før de har fått annen finansiering for sine ph.d.-prosjekter. Videre har AFE Bergen, som del av NORCE, mottatt basisfinansiering fra NFR til strategiske satsninger.
Et ph.d.-prosjekt er ledet av AFE-forskere, men finansiert og regnskapsført av UiB og Helse Bergen (der stipendiaten er ansatt), er ikke med i oversikten. Den faglige aktiviteten i AFE er altså noe større enn det som gjenspeiles i dette regnskapet.

Forskningsmidler brukt ved Allmennmedisinsk forskningsenhet i Bergen i 2024

Bevilgning fra Helsedirektoratet	
(over Statsbudsjettet)	4 633 000
Ekstern finansiering	
Universitetet i Bergen	3 318 491
Allmennmedisinsk Forskningsfond	2 113 278
Norges forskningsråd	1 873 200
Universitetet i Oslo*	321 650
Oslo Universitetssykehus	100 238
Havforskningsinstituttet*	28 030
	7 754 887
Totalt	12 387 887

**PraksisNett*

Minneord om Sverre Litleskare

Foto: Arngeir Berge, NKLM

Vår nære og kjære kollega gjennom mange år døde brått under en treningstur søndag 2. juni, 41 år gammel. Savnet etter Sverre er stort og det er fortsatt uforståelig at dette kunne skje.

Sverre kom til AFE Bergen i 2014 og ble en del av gruppen som forsket på følgetilstander blant pasienter som ble syke under Giardia-utbruddet i Bergen 2004. Han hadde alle de egenskaper som trengs for å bli en dyktig forsker. Han var grundig og kreativ, stilte spørsmål ved etablerte sannheter, og bidro hele tiden med gode innspill og nye tilnærminger til ulike problemstillinger. Forskerjobben kombinerte han med vikariat som fastlege og sykehjemslege, og han disputerte med glans i 2019 med avhandlingen «Long-term complications following an outbreak of giardias

Etter dette gikk han over i 50% stilling som forsker II, samtidig som han startet som fastlege med egen liste og fortsatte spesialisering i allmennmedisin. Han balanserte denne krevende kombinasjonen av yrker med en stor omsorg for familien, som alltid kom først - men uten at det gikk utover kvaliteten på hans arbeid.

I forskerjobben var han som vanlig kreativ og arbeidet med flere innovasjonsprosjekter knyttet til Campylobacter-utbruddet på Askøy i 2019 og covid-utbruddet i Ulvik i 2021. Året før han døde tok han også på seg rollen som leder av PraksisNett, kombinert med klinisk kompetanse, gjorde han uvurderlig nytte for seg også i denne rollen.

Sverre betydde mye for mange. Han var tillitsvekkende og varm, løsningsorientert og grundig i arbeidet. Han hadde et skråblikk på verden og på forskningen som var sjeldent og forfriskende. Han hadde en sterk interesse for, og hyppige referanser til, både film og musikk. En samtale med Sverre var alltid berikende og hans humoristiske sans og ikke minst hans latter – vil bli dypt savnet.

Våre tanker går til hans nærmeste familie, som har mistet en kjær pappa, livspartner og familiemedlem.

La oss ta vare på alle gode minner om Sverre.

Hilsen kolleger i Allmennmedisinsk forskningsenhet (AFE) Bergen

Disputas

Siri Dalsmo Berge disputerte 11.10.2024 for ph.d.-graden ved Universitetet i Bergen med avhandlingen "Couple Relationship Problems in General Practice".

Gjennom tre forskningsartikler undersøker avhandlingen fastlegens rolle i håndtering av samlivsproblemer. Over 2000 pasienter fra 70 forskjellige fastlegeventerom svarte på et spørreskjema. Analysene viser at én av fire har snakket om samlivsproblemer med fastlegen, og flertallet opplever disse samtalene som nyttige.

Intervjuer med fastleger og pasienter avdekket at samlivstema sjelden er hovedårsaken til legebesøk, men temaet kommer opp når legen har en helhetlig tilnærming til pasientens plager. Fastlegene ser verdien av slike samtaler, og analysene viser at gode anledninger for å snakke om samlivsspørsmål kan være rutinekontroller, konsultasjoner om seksuelle problemer, svangerskapskontroller, pasienter med andre livsbelastninger og nye pasienter. Kontinuitet og tillit i lege-pasientforholdet, samt god tid, er ifølge både fastlegene og pasientene viktige forutsetninger for gode samtaler om samlivsspørsmål.

Avhandlingen peker på hva fastlegene gjør i dag som bidrar til mestring og hvilke fallgruver de må unngå, som å la egne erfaringer farge samtalene, glemme at de bare får høre én side av saken, eller å bare støtte pasienten slik at problemet forsterkes. Hvis fastlegene derimot normaliserer situasjonen, hjelper pasienten å se at problemene har flere sider og utfordrer pasienten til selv å ta ansvar for problemet, bidrar det til mestring.

Analysene viser at fastlegene ikke ser på seg selv som terapeuter, men samtidig etterlyser de verktøy for bruk i samtaler om parforhold, tilpasset de rammene de har. Funnene understreker også behovet for undervisning på legestudiet og i spesialistutdanningen i allmennmedisin om hvordan relasjonelle problemer påvirker helse og hvordan fastleger kan håndtere slike samtaler for å fremme helse.

Doktorgradsarbeidet startet som et AFU-prosjekt med støtte fra Allmennmedisinsk forskningsutvalg i Legeforeningen. Videre fikk ble prosjektet finansiert av AMFF, Allmennmedisinsk forskningsfond, i Legeforeningen. Prosjektet utgår fra Institutt for global helse og samfunnsmedisin ved Universitetet i Bergen. Professor Thomas Mildestvedt ved UiB var hovedveileder, og Mette Brekke (UiO) og Eivind Meland (UiB) var medveiledere.

Siri Dalsmo Berge (nr. 2 fra høyre) sammen med sine veiledere Thomas Mildestveit, Marit Brekke og Eivind Meland Foto: Privat

Forskningsprosjekter

AFE Bergen arbeider med temaer som har stor relevans for allmennleger i deres daglige arbeid. Allmennlegen har det første møtet med mennesker med alle typer sykdommer og plager. Mer og oppdatert kunnskap er svært viktig for å kunne møte pasientene på en god måte. En stor del av våre forskningsaktiviteter handler om pasienter med kroniske sykdommer der allmennlegen har hovedansvaret for diagnostikk, behandling, oppfølging og forebygging. Vi bruker ulike metodologiske tilnærminger avhengig av prosjektets mål, slik som intervensjonsstudier, epidemiologiske metoder og kvalitative metoder. Mange av prosjektene er basert på tverrfaglig samarbeid, og de fleste er eksternt finansierte.

Våre sentrale satsningsområder er følgende:

- Helsetjenesteforskning
- Infeksjoner
- Sårbare pasientgrupper
- Kvinnehelse
- Legers helse og arbeidsliv (ny satsning)
- E-helse og tjenesteinnovasjon
- Sentrale forskningsområder

Helsetjenesteforskning

Depresjonsomsorg i allmennpraksis: The Norwegian GP-DEP study

Depresjon er en stor samfunnsutfordring i Norge og globalt. Tilstanden krever personsentrerte og koordinerte helsetjenester, og fastlegen spiller en nøkkelrolle i det samlede tjenestetilbudet. Vi forsker på variasjon i helsetjenester, pasientforløp og arbeidsdeltakelse for pasienter med depresjon, innen rammen av fastlegeordningen. Sentralt står også pasienters og faggruppers erfaringer med helsehjelpen. Formålet er å utvikle kunnskap som kan bidra til et bedre helsetjenestetilbud for denne pasientgruppen.

Hovedprosjektet «The regular general practitioner scheme: integrated and equitable pathways of depression care, facilitating work participation» er finansiert av Norges forskningsråd (prosjektnummer 287884).

Prosjektet følger to hovedspor

I. Registerstudier der vi undersøker hvorvidt fastlegeordningen bidrar til likeverdige helsetjenester til pasienter med depresjon, og hvorvidt tjenestene fremmer arbeidsdeltakelse for pasientgruppen på tvers av kjønn, alder og sosioøkonomisk status. Den empiriske basis for undersøkelsene er koblete data fra nasjonale helse-, befolknings-, utdannings- og trygderegistre.

II. Studier der vi undersøker aspekter som fremmer eller hemmer koordinerte helsetjenester til pasienter med depresjon, der fastlegens tjenester står i sentrum. Gjennom diskusjoner i fokusgrupper og intervjuer med sentrale brukere, samt en spørreundersøkelse til fastleger vil vi få innsikt i prosessene rundt integrerte og koordinerte helsetjenester.

Følgende fire ph.d.-prosjekter er knyttet til hovedprosjektet

Legemiddelbehandling og oppfølging av depresjon i allmennpraksis

Ph.d.-kandidat: Anneli Borge Hansen
Veiledere: Sabine Ruths, Valborg Baste og Øystein Hetlevik
Finansiering: Allmennmedisinsk forskningsfond (2019-2025)
Overordnet mål er å undersøke variasjon i fastlegers legemiddelbehandling og oppfølging av pasienter med en ny depresjonsdiagnose. Vi gjennomfører 3 kohortstudier basert på koblete data fra nasjonale helse- og populasjonsregistre for å besvare følgende spørsmål:

1. *Er det en sammenheng mellom pasientens utdanningsnivå og fastlegens legemiddelbehandling ved depresjon?*
   Resultatene viste at hver tredje pasient med en ny depresjonsdiagnose i allmennpraksis fikk antidepressiver; halvparten av dem som fikk resept, fikk det fra starten av. Pasienter over 70 år hadde større sannsynlighet for å få antidepressiver. Høyt utdannede kvinner hadde mindre sannsynlighet for å få legemiddelbehandling, sammenlignet med kvinner med lav utdanning.
2. *Hvilken betydning har pasienters sosioøkonomiske status for fastlegers oppfølging etter oppstart av medikamentell behandling for depresjon?*
   Studien viste at kun en av fire pasienter ble fulgt opp av fastlege og/eller spesialist innen 2 uker etter første resept, to av tre pasienter innen 3 måneder. Eldre eller lavere utdannede menn og kvinner fikk mindre og senere oppfølging enn yngre eller høyere utdannede.
3. *Er depresjonsomsorg i allmennpraksis ulik i Norge og Nederland?*
   Resultatene viste at norske pasienter under 60 år fikk flere konsultasjoner hos fastlegen enn i Nederland. Men hvis konsultasjoner med psykiatrisk sykepleier i Nederland inkluderes, var det ingen forskjell på oppfølgingen av pasientene. Pasienter i Nederland ble i større grad behandlet med antidepressive legemidler enn i Norge. Resultatene tyder på at organisering av primærhelsetjenesten påvirker depresjonsomsorg i allmennpraksis.

Status: Tre artikler er publisert. Sammenskriving av avhandling pågår.

Depresjonsomsorg i allmennpraksis: pasientforløp, variasjon og fastlegeordningens premisser

Ph.d.-kandidat: Sharline Riiser
Veiledere: Sabine Ruths, Inger Haukenes, Valborg Baste og Tone Smith Sivertsen
Finansiering: Allmennmedisinsk forskningsfond (2019-2025).
Overordnet mål er å belyse pasientforløp og variasjon i fastlegens depresjonsomsorg, og hvorvidt faktorer i fastlegeordningen påvirker tjenestetilbudet. Vi gjennomfører 3 kohortstudier basert på koblete data fra nasjonale helse- og populasjonsregistre for å besvare følgende spørsmål:

1. *Er det en sammenheng mellom pasientens kjønn og utdanningsnivå, og fastlegens depresjonsomsorg i en kohort med sykemeldte arbeidstakere?*
   Studien viste at nesten halvparten av de sykemeldte pasientene var tilbake i arbeid innen to uker. Fastlegene ga samtaleterapi til dobbelt så mange pasienter som de ga legemiddel. Høyt utdannede kvinner skilte seg ut i det de hadde mindre sannsynlighet for å få medikamentell behandling sammenlignet med øvrige pasientgrupper, og høyere sannsynlighet

for å få samtaleterapi sammenlignet med lavere utdannede kvinner.

2. *Hvilken betydning har strukturelle og organisatoriske forhold ved Fastlegeordningen for fastlegens depresjonsomsorg?*
   Resultatene viste at pasienter som hadde gått til samme fastlege i lang tid fikk sjeldnere samtaleterapi og antidepressiva enn pasienter med et mer kortvarig lege-pasientforhold. Pasienter i distriktene hadde lavere sannsynlighet for å få samtaleterapi og noe høyere sannsynlighet for å få antidepressiva, sammenlignet med pasienter i byområder. Resultatene tyder på at fastlegers depresjonsomsorg varierer med praksiskarakteristika.
3. *Hvorvidt har behandlingsforløp for deprimerte pasienter betydning for residiverende episoder?*
   En forløpsstudie som undersøker sammenhengen mellom ulike behandlingsforløp (trajectories) gjennom primær- og spesialisthelsetjenesten hos pasienter med depresjon, og residiverende depresjonsepisoder.

Status: To artikler er publisert, den tredje er innsendt. Sammenskriving av avhandling pågår.

Samarbeid i depresjonsomsorg: aspekter som fremmer og hemmer arbeidsdeltakelse

Ph.d.-kandidat: Heidi Marie Kirkeng Meling
Veiledere: Inger Haukenes, Sabine Ruths, Norman Anderssen og Valborg Baste
Finansiering: NFR (2019-2023)
Overordnet mål er å utforske samarbeidet mellom ulike parter i depresjonsomsorg, og hvilken rolle sosioøkonomisk status og fastlegens depresjonsomsorg har for bærekraftig retur til arbeid for sykemeldte arbeidstakere med depresjon. Vi gjennomfører 3 studier for å besvare følgende spørsmål:

1. *Hvordan kan samarbeid i depresjonsomsorg bidra til å fremme bærekraftig arbeidsdeltakelse for arbeidstakere med depresjon?*
   Resultatene fra fokusgruppestudien viste at alle involverte parter i depresjonsbehandling og retur til arbeid for sykemeldte arbeidstakere med depresjon (fastleger, psykologer/psykiatere, NAV og arbeidsgivere) fremhevet den helsefremmende betydningen av arbeidsdeltakelse. Videre vektla partene intersektorielt samarbeid gjennom å dele kunnskap, sikre informasjonsflyt, skape en felles forståelse av den sykemeldtes situasjon og sikre oppfølging til riktig tid.
2. *Hvilken betydning har utdanningsnivå for bærekraftig arbeidsdeltakelse, i en populasjon langtidssykemeldte (3 mnd.) med depresjon?*
   Resultatene fra registerstudien viste at bærekraftig arbeidsdeltakelse i to år etter avsluttet sykemelding, økte med høyere utdanning hos både kvinner og menn. Økningen var i stor grad forklart av yrke, men denne forklaringen var kun gyldig for menn, ikke for kvinner.
3. *Hvilken betydning har behandlingsforløp hos fastlegen for bærekraftig arbeidsdeltakelse i en populasjon langtidssykemeldte (3 mnd.) med depresjon?*
   En forløpsstudie basert på koblete registerdata som belyser hvorvidt ulike behandlingsforløp hos fastlegen de tre første månedene av et sykefravær kan hemme eller fremme bærekraftig arbeidsdeltakelse for personer med depresjon.

Status: Studie 1 og 2 er publisert og studie 3 er under fagfellevurdering i et internasjonalt tidsskrift. Avhandlingen er levert til Medisinsk fakultet ved Universitetet i Bergen.

Allmennlegens rolle i depresjonsomsorgen

Ph.d.-kandidat: Ina Grung
Veiledere: Øystein Hetlevik, Stefan Hjørleifsson og Norman Anderssen
Finansiering: Allmennmedisinsk forskningsfond (2019-)
Overordnet mål: Å undersøke pasienters og legers erfaringer og synspunkter når det gjelder diagnostisering og behandling av depresjon i allmennpraksis. Prosjektet består av tre studier som skal besvare følgende spørsmål:

1. Hva er pasienters erfaringer og preferanser når det gjelder depresjonsomsorg i norsk allmennpraksis? Kvalitativ studie basert på elektronisk spørreskjemaundersøkelse i 2017 blant 250 pasienter som har erfaring med fastlegens depresjonsomsorg. Resultatene viste at pasientene verdsatte behandlingen hos fastlegen. Videre ønsket pasientene å være involvert i alle beslutninger som ble fattet i behandlingsforløpet.
2. Hvordan opplever fastleger sine pasienters forventninger og deres eget tilbud om depresjonsomsorg? Spørreskjemaundersøkelse til allmennlegene i LEFOs legepanel i 2021. Studien viste at fastleger ga samtaleterapi og lange konsultasjoner for pasienter med depresjon, selv når de opplevde arbeidspress. Det er imidlertid behov for å undersøke hva fastlegens samtaleterapi innebærer, og å styrke fastlegens kompetanse i denne forbindelse.
3. Hvordan vurderer allmennleger sin rolle i forhold til spesialisthelsetjenesten? Spørreskjemaundersøkelse til allmennlegene i LEFOs legepanel i 2021.

Status: Studie 1 og 2 er publisert og studie 3 pågår.

Infeksjoner

Campylobacter-utbruddet på Askøy (The Askoy Campylobacter Outbreak Study – ASCOS)

Askøy kommune utenfor Bergen ble i juni 2019 rammet av et stort utbrudd av gastroenteritt etter at drikkevannet ble forurenset med bakterien Campylobacter jejuni. AFE deltok aktivt i etableringen av et større forskningsprosjekt kort tid etter at utbruddet ble erkjent. Hoveddelen av prosjektet er en stor befolkningsundersøkelse hvor hele Askøys befolkning ble bedt om å svare på spørreskjema under utbruddet og tre, sju og tolv måneder senere. I tillegg undersøkes bruken av helsetjenester på Askøy under utbruddet og pasienter som ble innlagt i sykehus. Prosjektet ledes av Universitetet i Bergen, med NORCE, Helse Bergen og Askøy kommune som samarbeidspartnere. En artikkel er publisert og flere er under utarbeiding.
Prosjektleder: Knut Erik Emberland (UiB)
Prosjektgruppe: Knut-Arne Wensaas og Sverre Litleskare fra AFE. I tillegg Nina Langeland og Kurt Hanevik fra UiB og Helse Bergen, Christine Gulla fra Askøy kommune og Guri Rørtveit (tidligere UiB, nå Folkehelseinstituttet). Brukerrepresentanter og nasjonale og internasjonale samarbeidspartnere er også knyttet til prosjektet.

Utbrudd av Covid-19 i Ulvik (The Ulvik Covid-19 Cluster Outbreak Study – UCCO)

I januar 2021 var det et stort lokalt utbrudd av Covid-19 i Ulvik. Før utbruddet hadde det vært svært få tilfeller av Covid-19 i Ulvik og da man så hvor omfattende dette var ble prosjektet etablert. Formålet er å undersøke og sammenstille kliniske, virologiske og immunologiske aspekter ved et avgrenset utbrudd i en tidligere lite eksponert befolkning. Det er samlet inn virusprøver fra alle som ble syke under utbruddet, og tatt blodprøver og innhentet data fra spørreskjema etter seks uker og åtte måneder fra pasientene som deltar. Prosjektet er ledet av Helse Bergen med Elling Ulvestad som prosjektleder. NORCE, Universitetet i Bergen og Ulvik kommune er samarbeidspartnere, og fra AFE har Sverre Litleskare og Knut-Arne Wensaas deltatt.

Antibiotikabruk og infeksjoner i norsk allmennlegetjeneste 2006-2025 (ABINOR)

Antibiotikaresistens er et økende globalt problem, og er definert som en trussel mot folkehelsen. Det er vist en klar sammenheng mellom antibiotikabruk og omfanget av resistens, og det er derfor et uttalt mål å redusere både det totale antibiotikaforbruket og særlig bruken av bredspektrede og resistensdrivende midler som bl.a. makrolider og kinoloner. Mer enn 80 % av antibiotikaforskrivningen til mennesker i Norge skjer i allmennpraksis, og dersom man skal nå målsettingen om redusert antibiotikabruk må det meste av endringen foregå i allmennpraksis. Prosjektet baserer seg på koblede data fra Oppgjørssystemet for kontroll og utbetaling av helserefusjon (KUHR) og Reseptregisteret for perioden 2006-2025. For utvalgte infeksjoner brukes også data fra Meldesystem for smittsomme sykdommer (MSIS). I ulike delprosjekter vil vi undersøke legesøkning ved infeksjoner, antibiotikabruk generelt i allmennlegetjenesten og se nærmere på spesifikke infeksjoner.

Prosjektleder: Knut Erik Emberland (UiB)
Prosjektgruppe: Knut-Arne Wensaas og Sverre Litleskare fra AFE, Knut Eirik Ringdal Eliassen og Ingrid Rebnord fra UiB og Guri

Rørtveit (tidligere UiB, nå Folkehelseinstituttet).

Komplikasjoner etter Giardia-infeksjon

Høsten 2004 ble Svartediket, hovedvannkilden til Bergen sentrum, forurenset med parasitten Giardia lamblia. Forskere fra AFE har deltatt i flere forskningsprosjekter knyttet til dette utbruddet, blant annet en stor kohortstudie hvor 1252 personer med bekreftet Giardia-infeksjon og 2504 kontrollpersoner ble fulgt med spørreskjema tre, seks og ti år etter utbruddet.
Prosjektet har resultert i en rekke publikasjoner og flere doktorgrader. Vi har vist at en stor andel av pasientene hadde økt forekomst av både irritabel tarmsyndrom og kronisk utmattelse i alle undersøkelsene opp til ti år etter utbruddet. Det er for tiden ingen aktivitet i prosjektet, men det er ikke avsluttet og prosjektslutt er satt til 31.12.2032.
Giardia-prosjektet er et samarbeid mellom AFE, Institutt for global helse og samfunnsmedisin ved UiB, Klinisk institutt 2 ved UiB og Haukeland universitetssjukehus. Fra AFE har Knut-Arne Wensaas og Sverre Litleskare deltatt.

Sårbare pasientgrupper

Ulikhet i helse kan henge sammen med marginalisering og utenforskap. Sårbare pasientgrupper er særlig utsatt. Derfor er kunnskap om slike tema viktig for klinisk allmennpraksis. Forskere ved AFE Bergen arbeider med prosjekter om medisinsk uforklarte plager og symptomer, spiseforstyrrelse og eldre med diabetes type 2.

Pasienten som person i samtaler mellom fastleger og pasienter med medisinsk uforklarte plager og symptomer

Prosjektet tar utgangspunkt i at det kan være av stor betydning for pasienter med medisinsk uforklarte plager og symptomer (MUPS) at fastlegen 'ser' dem som personer. Vi har allerede gjennomført et delprosjekt der vi undersøkte fastlegers erfaringer med å oppdage sterke sider hos pasienter med MUPS. I dette delprosjektet gjennomførte vi tre fokusgrupper med fastleger i Stavanger-området og en artikkel fra delprosjektet ble publisert i 2022.
I det gjenstående delprosjektet gjorde vi i 2022 video-opptak av konsultasjoner mellom seks pasienter og deres fastleger. Deretter intervjuet vi både legene og pasientene. Hensikten med dette delprosjektet er å belyse hvordan pasientenes egne forklaringer på det som plager dem gjøres gjeldende i konsultasjonene. En artikkel basert på analyse av video-opptakene ble sendt inn til tidsskrift like før jul 2024.

Ingjerd Helene Jøssang (spesialist i allmennmedisin) er stipendiat i prosjektet. Stefán Hjörleifsson er hovedveileder. Mette Bech Risør og May-Lill Johansen er medveiledere. Prosjektet finansieres av Allmennmedisinsk forskningsfond.

Faktorer som påvirker behandling og frafall fra spiseforstyrrelsesbehandling i spesialisthelsetjenesten

Spiseforstyrrelser er alvorlige tilstander som kan ha ødeleggende konsekvenser for helse, familier og fremtid. Dessverre avslutter mange pasienter behandlingen før de er friske. Hovedprosjektet har som mål å produsere kunnskap som kan hjelpe helsevesenet å forstå mer om frafall fra behandling for spiseforstyrrelser. En av delstudiene vil utforske temaet frafall fra perspektivet til pasienter, fastleger og behandlere. Fastleger vil bli invitert til å delta i en anonym surveyundersøkelse og fokusgruppeintervju med andre fastleger.

Prosjektet gjennomføres av Institutt for klinisk psykologi ved Universitetet i Bergen i samarbeid med ROS Bergen, Avdeling for spiseforstyrrelser ved Haukeland Universitetssykehus, Allmennmedisinsk forskningsenhet ved NORCE med Priyanthi B. Gjerde og DPS-er i Bergensområdet. Prosjektet ledes av førsteamanuensis/psykologspesialist Yngvild Sørebø Danielsen og førsteamanuensis/psykologspesialist Signe Hjelen Stige.

Dette prosjektet er en viktig innsats for å forbedre behandlingen av spiseforstyrrelser og redusere frafall, og vi håper det vil bidra til bedre helse og livskvalitet for mange pasienter.

Oppfølging av eldre med diabetes type 2 i primærhelsetjenesten

Om lag 20 % av den eldre befolkningen over 65 år har diabetes mellitus type 2 (DM2), og blant sykehjemsbeboere er det estimert at opp mot 30 % har DM2. Forekomsten av DM2 er forventet å øke i takt med en aldrende befolkning. I 2020 brukte rundt 11,2 % av befolkningen over 80 år blodsukkersenkende legemidler. Solid kunnskap om behandling og oppfølging av eldre med DM2 blant norske leger i primærhelsetjenesten er derfor viktig. Diabetesbehandling hos eldre bør tilpasses graden av skrøpelighet, som er forbundet med kortere forventet levetid og økt risiko for komplikasjoner ved behandling. Flere studier viser at en betydelig andel eldre med DM2 overbehandles, noe som kan føre til hypoglykemi og alvorlige komplikasjoner.
I AFU-prosjektet «Diabetesbehandling hos eldre» undersøker sykehjemslege Simen Sørstrand i Bergen kommune fastlegers og sykehjemslegers kompetanse på DM2 hos eldre ved hjelp av pasientkasuistikker og spørsmål relatert til behandling og oppfølging av DM2 hos eldre. Hovedveileder er AFE-leder Priyanthi B. Gjerde, og biveileder er Mette Tollånes, MD, Ph.d., overlege ved Noklus og professor II ved Institutt for global helse og samfunnsmedisin, Universitetet i Bergen. Dette prosjektet vil kunne bygges videre til større forskningsprosjekt med mål om å gi verdifull innsikt som kan bidra til mer evidensbasert og trygg behandling av eldre med DM2 i primærhelsetjenesten.

Kvinnehelse

KLAR – kvinnehelse, overgangsalder og arbeid

I samarbeid med forskningsgruppe for 'Arbeid, helse og kjønn' ved Institutt for Global helse og samfunnsmedisin ved Universitetet i Bergen bidro AFE til å utvikle prosjekt KLAR – kvinnehelse, overgangsalder og arbeidsliv. Prosjekteier er UiB. Grieg Foundation finansierer prosjektet med 20 mill. over 4 år (2024 til 2027). Inger Haukenes UiB/AFE er prosjektleder (PI) og samarbeidspartnere er NORCE, Høyskolen på Vestlandet, Roskilde Universitet og Lancaster University.

Bakgrunn: En av tre kvinner får helseplager i overgangsalderen. Plagene kan gi redusert livskvalitet og bidra til at kvinner reduserer sin stillingsprosent, unngår krevende karriere valg og blir sykemeldt med uspesifikke plager i kortere eller lengre tid. Kvinner midt i livet er en stor ressurs i norsk arbeidsliv og står helt sentralt i håndtering av utfordringer i offentlig sektor. Norsk arbeidsliv har ikke tatt inn over seg at kvinner i overgangsalderen gjennomgår en livsfase som kan kreve fleksibilitet og tilpasninger fra arbeidsgivers side. Det er nødvendig med forskning på overgangsalder og arbeid for å fremme et bærekraftig arbeidsliv for kvinner.

Status: ***I arbeidspakke 1***, der vi undersøker overgangsalderen som erfart av kvinner og håndtert i arbeidslivet, har vi gjennomført 30 intervjuer av kvinner i privat og offentlig sektor. Transkribering gjennomføres fortløpende, og en artikkel er under arbeid: '*Duty to endure: Reconceptualizing menopause as embodied female experience among working women i Norway'***.**

I arbeidspakke 2 gjennomfører vi registerstudier av diagnosemønstre, helsetjenesteforløp og sykefravær hos kvinner i overgangsalderen. Vi har fått REK godkjenning for registerkoblinger, søknader til registereiere er sendt og per i dag venter vi på avklaringer fra registereiere.
Arbeidspakke 3 er en Delphi-studie der vi utforsker relevans, nytte og tilpassing av Europeiske retningslinjer for overgangsalder i arbeidslivet (EMAS) til norsk arbeidsliv. EMAS retningslinjer er oversatt til norsk og sendt til en stor gruppe kvinner i privat og offentlig sektor for evaluering. Resultatene er analysert og runde to i Delphi studien pågår.
Arbeidspakke 4 retter seg mot informasjon, kommunikasjon og kunnskapsdeling til bedrifter, organisasjoner, helsetjenesten og befolkningen. Vi har hatt 40 presentasjoner og 13 artikler i media i 2024, deltatt i to paneldebatter i Arendalsuken, deltatt på Forskningsdagene i Bergen 2024, invitert for å informere om KLAR på Stortinget og presentert KLAR for det regjeringsoppnevnte utvalget som ser på kvinners arbeidshelse.

Legers helse og arbeidsliv (ny satsning)

Fastlegeyrket er meningsfullt for mange, da det innebærer oppfølging av pasienter over tid og etablering av spesielle relasjoner og tillit. Imidlertid er det bekymringer knyttet til at fastleger ofte tilsidesetter egen helse og behov, og at arbeidsbelastningen er høy. Mange fastleger jobber utover normal arbeidstid, noe som kan føre til stress og utbrenthet.

En norsk studie fra 2020, «Changes in work stress among doctors in Norway from 2010 to 2019: a study based on repeated surveys», viser at stressnivået blant norske fastleger har økt fra 10 % i 2010 til 40 % i 2019. Økende arbeidsbelastning kan være en

medvirkende faktor, men dette må undersøkes systematisk. Høyt nivå av stress over tid kan også føre til utbrenthet, men det er lite evidensbasert kunnskap om omfanget og utviklingen av utbrenthet over tid blant fastleger i Norge. Det er behov for studier som undersøker hvordan arbeidsbelastning og stress påvirker fastleger, samt hvilke faktorer som kan beskytte mot utbrenthet.

I prosjektet «Arbeidsbelastning og utbrenthet blant fastleger i Norge» undersøker fastlege og AFU-kandidat Cilla Lyng Hyldig utviklingen av utbrenthet blant fastleger i Norge fra 2012 til 2021. Sekundært vil prosjektet se på faktorer som påvirker risikoen for utbrenthet, samt utforske potensielle beskyttende faktorer. Hovedveileder er AFE-leder Priyanthi B. Gjerde, og biveileder er Karin Isaksson Rø, seniorforsker/lege ved LEFO-Legeforskningsinstituttet, Ph.d., spesialist i arbeidsmedisin. Dette prosjektet er ment å bygge opp under et større forsknings- og innovasjonsprosjekt og vil gi verdifull innsikt som kan bidra til bedre arbeidsforhold og redusert utbrenthet blant fastleger.

E-helse og tjenesteinnovasjon

AFE Bergen er sterkt engasjert i e-helse og tjenesteinnovasjon, og samarbeider tett med andre grupper i NORCE, inkludert Velferd, Helsetjenester og Helseøkonomi samt Velferd og Teknologi. I 2024 har vi gjort betydelige fremskritt ved å ansette to seniorforskere, utvide vårt nettverk, utforske nye samarbeidsmuligheter og sende inn en større EU-søknad.

Denne satsningen involverer samarbeid med brukerorganisasjoner, beslutningstagere og nasjonale aktører som Noklus. Vi ser også på samarbeid med næringslivsaktører og har etablert et større internasjonalt nettverk. Dette gir oss en unik posisjon til å utvikle innovative prosjekter som kan forbedre helsetjenester og skape mer effektive løsninger.

Forskerteamet består av AFE-leder og allmennlegespesialist Priyanthi B. Gjerde, fastlege og forsker Siri Dalsmo Berge og psykolog og forsker Marianna Ruiz. Forskerne besitter bred erfaring fra klinikken og en solid og variert metodekompetanse, inkludert kvalitative og kvantitative metoder, intervensjon i komplekse settinger og randomiserte kontrollerte studier (RCT). Gruppen er dedikert til å drive frem innovasjon som kan forbedre livskvaliteten for pasienter og effektiviteten i helsesektoren

Andre sentrale satsningsområder

Ved AFE har vi også ansvar for prosjekter av strategisk, metodologisk eller administrativ karakter. Vi har en sentral rolle i etableringen av et praksisbasert forskningsnettverk i primærhelsetjenesten. Vi har medansvar for styring, koordinering og undervisningsbidrag i Nasjonal forskerskole for allmennmedisin (NAFALM). Videre har vi etablert internprosjekter som skal bidra til systematisk lesing og gjennomgang av utvalgte faglige grunnlagsartikler.

PraksisNett Vest

PraksisNett (PN) er et praksisbasert forskningsnettverk i primærhelsetjenesten, og er en infrastruktur for å støtte klinisk og praksisnær forskning. Formålet er å legge til rette for innsamling av data og rekruttering av fastleger og deres pasienter til studier. Etableringen av PN har vært finansiert gjennom en stor bevilgning fra Norges Forskningsråd i et 5- årlig prosjekt, og er et samarbeidsprosjekt mellom alle de allmennmedisinske forskningsmiljøene i Norge. Målsettingen for PraksisNett er at fastlege- og forsker-ressursene brukes mer effektivt, og vi kan utføre mer og bedre forskning på kortere tid.

I 2023 kom PraksisNett på statsbudsjettet (NOK 10 mill. for 2023), og er nå etablert som en permanent infrastruktur til støtte for forskning i primærhelsetjenesten. Bevilgningen ble økt til NOK 10.5 mill. for 2024.

AFE Bergen er ansvarlig for drift av PraksisNett Vest, en av nettverkets fire regioner. I løpet av de første to årene oppnådde vi målsettingen med å inngå kontraktfestet deltagelse med 30 legekontor spredt over hele Vestlandet til dette nettverket. Senere har hovedoppgaven vært å legge til rette for ulike forskningsprosjekt som vil bruke PraksisNett til gjennomføring av studier.

Felles for prosjektene som PraksisNett ønsker, er å prioritere at de skal omhandle problemstillinger som er relevante for fastlegens pasienter. Flere prosjekter er allerede gjennomført. Eksempler på dette er et prosjekt som omhandlet fastlegens rolle i organisering av omsorg for unge deprimerte, et som studerte sammenhengen mellom nedsatt hørsel og balanse hos eldre og et som har sett på årsaker til manglende effekt av medikamentell blodtrykksbehandling. Videre har sammenhengen mellom søvn og infeksjoner vært undersøkt. PraksisNett har egne medarbeidere som monitorerer i studier. Dette er en viktig milepæl for oss.

Siden oppstarten har vi mottatt over 107 konkrete henvendelser fra ulike forskningsmiljøer, jevnt fordelt mellom primær- og spesialisthelsetjenesten, som ønsket samarbeid om gjennomføring av studier. Parallelt med dette arbeides det kontinuerlig med å knytte legekontorene sammen i et stort IT- nettverk for å kunne trekke ut anonyme data fra pasientjournalene, bidra til å finne egnede pasienter til studier, og dessuten lette kommunikasjonen med leger og forskere. Dette arbeidet har vært komplisert og arbeidskrevende, blant annet fordi mange legekontor har gått over til skylagring av elektronisk datajournal. I løpet av 2022 ble en likevel i stand til å bruke dette innovative IT-nettverket til å gjøre uttrekk av data til konkrete studier, administrere studier og invitere leger til deltagelse. En viktig milepæl i 2023 at en fikk inkludert enkelte fastlegekontor med skybasert journalsystem i IT-nettverket.

I 2024 ble prosjektet Music therapy for autism (M4A) gjennomført i vest
Dette er det første europeiske forskningsprosjektet som undersøker musikkterapiens effekt på sosial kommunikasjon, deltakelse, familiens livskvalitet og psykisk helse, samt effekter på funksjonell hjernekonnektivitet og hjernestruktur hos barn med autisme. Prosjektleder: Christian Gold, NORCE.

Pågående prosjekt er Ernæringskunnskap blant unge kvinner (JOD).
Prosjektet er en del av et EU-finansiert prosjektet og hensikten med studien er å undersøke kunnskap om kosthold og ernæring og å måle status av mikronæringsstoff blant unge kvinner (18-24 år) i Norge. Prosjektet vil videre undersøke om undervisning og opplæring om ernæring kan bidra til å bedre kunnskap om ernæring og status av mikronæringsstoff blant unge kvinner. Prosjektleder: Lisbeth Dahl, Havforskningsinstituttet.

Prosjektteamet i PraksisNett Vest består av Sverre Litleskare (leder frem til juni 2024), Gro Holmelid (praksis-fasilitator) og Nina Lunde (koordinator)

Nasjonal forskerskole i allmennmedisin

Nasjonal forskerskole i allmennmedisin (NAFALM) har som mål å heve kvaliteten på den allmennmedisinske forskningen i Norge. Den er et supplement til den allerede eksisterende ph.d.-utdanningen ved de medisinske fakultetene med forskerutdanning spesielt rettet mot det allmennmedisinske fagfeltet. I tillegg til tilbud av kurs som kan inngå i den valgfrie delen av ph.d.-opplæringen, legger skolen vekt på nettverksbygging for studenter og veiledere. Dette skjer blant annet gjennom samlinger, nettbaserte møter og støtte til utvekslingsopphold ved utenlandske universiteter.

Forskerskolen er et samarbeid mellom

- Universitetet i Oslo
- Universitetet i Bergen
- NORCE Norwegian Research Centre
- NTNU
- Universitetet i Tromsø

Forskerskolen ble opprettet i 2013. Den er finansiert av Norges forskningsråd frem til desember 2021, og ble deretter finansiert av lærestedene i fellesskap.
Anja Maria Brænd (UiO) er leder. Fra UiB er Stefan Hjørleifsson (vitenskapelig koordinator i Bergen) og Sverre Litleskare fra AFE Bergen (medlem av styringsgruppen frem til juni 2024) involvert i forskerskolen. Den årlige samlingen i forskerskolen ble gjennomført i Oslo 17.-19. september 2024.

Artikkelkompaniet

Artikkelkompaniet organiserer felles gjennomgang av tekster som kan ha betydning for alle allmennmedisinske forskere, uansett forskningstema. Utvalgte artikler kan bidra til å skape et felles grunnlag på tvers av de konkrete forskningsprosjektene i AFE. Vi ønsker ikke å bruke forskernes egne artikler, heller ikke empiriske artikler om de ulike forskningstemaene, men tekster man har kommet over innen sitt interessefelt og som er såpass grunnlagspreget at den handler om noe som alle i AFE kan ha nytte av å lese og diskutere. Fokus er ikke metode, men teori og ideer.
Alle i AFE får velge artikkel på omgang. Artikkelen presenteres i en fem minutters introduksjon før felles diskusjon.
Sverre Litleskare var prosjektleder frem til juni 2024. Sharline er prosjektmedarbeider.

Publikasjoner AFE 2024

Publikasjoner i vitenskapelige tidsskrift med fagfellevurdering

Nivå 2

1. **Hansen AB**, Hetlevik Ø, Baste V, **Haukenes I**, Smith-Sivertsen T, **Ruths S**. Variation in general practitioners' follow-up of depressed patients starting antidepressant medication: a register-based cohort study. Family Practice. 2024:20:cmae063. doi: 10.1093/fampra/cmae063.

2. Magnus M, Caspersen IH, **Wensaas KA**, Eide HN, Örtqvist AK, Oakley L, Magnus P, Håberg SE. Covid-19 vaccination and menstrual bleeding disturbances among women of fertile age: a Norwegian registry study. Eur J Epidemiol. 2024;39(10):1127-1138. doi: 10.1007/s10654-024-01170-0.

Nivå 1

1. Bjorvatn B, Waage S, Emberland KE, **Litleskare S,** Rebnord IK, Forthun I, Rørtveit G. The associations between different types of infections and circadian preference and shift work. Chron International. 2024;41(2):259-266. doi: 10.1080/07420528.2024.2303986.

2. Fors EA, **Wensaas KA**, Helvik AS. Prevalence and characteristics of fibromyalgia according to three fibromyalgia diagnostic criteria: A secondary analysis study. Scand J Pain. 2024;24(1). doi: 10.1515/sjpain-2023-0143.

3. **Grung ILS,** Hjørleifsson S, Anderssen N, Bringedal B, **Ruths S,** Hetlevik Ø. Norwegian general practitioners' perceptions of their depression care – a national survey. BMC Prim Care. 2024;25(1):184. doi: 10.1186/s12875-024-02434-0.

4. Hetlevik Ø, **Ruths S, Grung I,** Nilsen S, Bringedal B. General practitioners' attitudes and practices regarding sick leave certification for patients with depression in Norway - a cross-sectional study. BMC Health Serv Res. 2024;24(1):1550. doi: 10.1186/s12913-024-11974-1

5. **Høibø T**, Skurtveit SO, **Lid TG**. Is General Practitioner Involvement in the Initiation of Opioids for Chronic Non-Cancer Pain Associated with Opioid Dose and Concurrent Drug Use? Scand J Prim Health Care. 2024;19:1-4. doi: 10.1080/02813432.2024.2404053

6. Iversen A, Rørtveit G**, Wensaas KA**, Gulla, C. The impact on primary care of a large waterborne campylobacter outbreak in Norway: a controlled observational study. Scan J Prim Health Care. 2024;42(1):187-194. doi: 10.1080/02813432.2023.2299116.

7. Islam MK, Fadnes LT, Johansson KA, **Ruths S**, Rutten-van Mölken M, Askildsen JE. Medically assisted integrated rehabilitation program for people with opioid dependence: a quasi-experimental evaluation using multi-criteria decision analysis. BMC Psychiatry. 2024; 24:941. doi: 10.1186/s12888-024-06416-5.

8. Marander V, Råheim M, **Haukenes I**, Theodorsen NMT. Mothers' experiences living with diastasis recti abdominis – an interview study. BMC Women's Health. 2024;24(1):292. doi: 10.1186/s12905-024-03131-x.

9. Mortensen N, **Wensaas KA**, Solem U, Sivertsen A, Grewal HMS, Rortveit G, Ulvestad E, **Litleskare S**. Longitudinal investigation of a single variant SARS-CoV-2-outbreak in the immunologically naïve population of Ulvik, Norway. BMC Infect Dis. 2024;24(1):1161. doi: 10.1186/s12879-024-09856-2.

10. Potthoff S, Brendryen H, Bosnic H, Njå ALM, Finch T, **Lid TG**. Recommendations for implementing digital alcohol interventions in primary care: lessons learned from a Norwegian feasibility study. Front Health Serv. 2024;11:4:1343568. doi: 10.3389/frhs.2024.1343568.

11. Silva-Valencia J, Lapadula C, Westfall JM, Gaona G, de Lusignan S, Kristiansson RS, Ling ZJ, Goh LH, Soto-Becerra P, Cuba-Fuentes MS, **Wensaas KA**, et al. Effect of the COVID-19 pandemic on mental health visits in primary care: an interrupted time series analysis from nine INTRePID countries. EClinical Medicine. 2024;70:102533. doi: 10.1016/j.eclinm.2024.102533.

12. Standnes MB, **Haukenes I**, Lunde A, Diaz E. Chronic pain and use of painkillers, healthcare services and long-term impairment among Syrian refugees: a cross-sectional study. BMC Public Health. 2024;24(1):2815. doi: 10.1186/s12889-024-20266-6.

13. Sivertsen A, Mortensen N, Solem U, Valen E, Bullita MF, **Wensaas KA, Litleskare S**, Rørtveit G, Grewal HMS, Ulvestad E. Comprehensive contact tracing during an outbreak of alpha-variant SARS-CoV-2 in a rural community reveals less viral genomic diversity and higher household secondary attack rates than expected. mSphere. 2024;9(8)e0011424.

14. Theodorsen NM, Bø K, Fersum KV, **Haukenes I**, Moe-Nilssen R. Pregnant women may exercise both abdominal and pelvic floor muscles during pregnancy without increasing the diastasis recti abdominis: a randomised trial. J Physiother. 2024;70(2):142-148. doi: 10.1016/j.jphys. 2024.02.002.

15. Tu K, Lapadula MC, Apajee J, Bonilla AO, Baste V, Cuba-Fuentes MS, de Lusignan S, Flottorp S, Gaona G, Goh LH, Hallinan CM, Kristiansson RS, Laughlin A, Li Z, Ling ZJ, Manski-Nankervis JA, Ng APP, Scattini LF, Silva-Valencia J, Pace WD, **Wensaas KA**, et al. Changes in reasons for visits to primary care after the start of the COVID-19 Pandemic : an international comparative study by the International Consortium of Primary Care Big Data Researchers (INTRePID). PLOS Glob Public Health. 2024;4:e0003406.

16. Westfall JM, Bonilla AO, Lapadula MC, Zingoni PaulL.; Wong, W, **Wensaas, KA**, et al. Changes in primary care visits for respiratory illness during the COVID-19 pandemic: a multinational study by the International Consortium of Primary Care Big Data Researchers (INTRePID). Front medicine (Lausanne). 2024;11:1343646. doi: 10.3389/fmed.2024.1343646.

Avhandling

1. **Berge SD.** Couple relationship problems in general practice: A multiple methods study of prevalence and experiences from discussions of couple relationship problems in GP consultations. Doctoral Thesis, UiB 2024**.**

Andre publikasjoner

1. **Grung**, I. L. S., & Bringedal, B. H. (2024). Fastlegene bruker tid og samtaleterapi i depresjonsomsorgen. Tidsskr Nor Legeforen 2024 Vol. 144. doi: 10.4045/ tidsskr.24.0395.

2. **Høibø T**, Skurtveit S, **Lid TG**. Opioider på blå resept mot langvarige smerter – en spørreundersøkelse til fastleger. Norsk Farmaceutisk Tidsskrift 2024; 8: 40–4.

Vitenskapelige konferanser

Forfattere	*Tittel på foredrag*	*Konferanse/sted/dato*	*Form*
Grung I, Hjørleifsson S, Anderssen N, Bringedal B, Hetlevik H.	General Practitioners` experiences on depression care collaboration with psychiatrists and psychologists – a national survey	WONCA Europe, Dublin September 2024	Oral presentation
Haukenes I.	KLAR prosjektet - Kvinnehelse, overgangsalder og arbeidsliv.	DRIV-fagdag om kvinnehelseforskning, 17 januar 2024, Bergen	Muntlig presentasjon
Haukenes I.	Får kvinner god nok behandling? Kjønn og prioritering av ressurser: Er kvinners helse nedprioritert?	13. Nasjonale forskningskonferanse for muskelskjeletthelse (MUSS), 1 november 2024, Oslo	Muntlig presentasjon
Haukenes I, Ruths S, Smith-Sivertsen T, Hetlevik Ø, Hensing G, Knudsen AK, Baste V.	Unemployment, sickness absences and health – a registry-based study	29th WONCA Europe Conference 25-28 Sep 2024, Dublin, Ireland	Oral presentation
Hetlevik Ø, **Ruths S, Grung I**, Nilsen S, Bringedal B.	GPs' attitudes and practices regarding sick leave certification for depressed patients	29th WONCA Europe Conference 25-28 Sep 2024, Dublin, Ireland	Oral presentation
Hetlevik Ø, Pahlavanyali S, Bondevik GT, **Ruths S**, Hunskaar S.	Patients' experience with continuity of care in Norwegian general practice	29th WONCA Europe Conference 25-28 Sep 2024, Dublin, Ireland	Oral presentation
Hetlevik Ø, Pahlavanyali S, Bondevik GT, **Ruths S**, Hunskaar S.	Continuity of care in general practice – the patient perspective	23rd NCGP 11–14 June 2024, Turku, Finland	Oral presentation
Lid TG, Potthoff S.	Pragmatic case finding – a strategy to improve addressing alcohol in general practice	LisbonAddiction 2024	Oral presentation – short communication
Lid TG, Potthoff S.	Early identification and brief interventions – bridging the research to practice gap	INEBRIA 2024	Workshop

Wensaas KA, Lillebø C, **Litleskare S, Waage S,** Rørtveit G, **Ruths S,** Diaz E, Emberland KE, Fadnes LT, Bjorvatn B.	Prevalence of rectal bleeding and altered bowel habits in a Norwegian primary care population	WONCA Europe Conference, Dublin, Ireland 25-28 September 2024	Oral Presentation

Faglige foredrag og populærvitenskapelige foredrag

Navn	*Tittel på foredrag*	*Arrangement/sted/dato*
Berge SD.	Samlivsproblemer på fastlegekontoret	Forskningsdagen, Primærmedisinsk uke, 23.10.2024
Berge SD.	Relasjonelle belastninger og helseproblemer – hva er høna og egget?	Dagskurs i familiemedisin, Primærmedisinsk uke, 24.10.2024
Berge SD.	Samlivsproblemer i konsultasjonene	Dagskurs i familiemedisin, Primærmedisinsk uke, 24.10.2024
Berge SD.	5 tips til å snakke med barn og unge som funker	Dagskurs i familiemedisin, Primærmedisinsk uke, 24.10.2024
Berge SD.	Hverdagssex – hva kan fastlegen gjøre?	Dagskurs i familiemedisin, Primærmedisinsk uke, 24.10.2024
Berge SD.	Fastlegen – hvordan ta vare på helsa?	Åpent foredrag på Værkshuset i Froland, 01.11.2024
Berge SD.	Hvordan hjelpe pasienter med samlivsproblemer?	Foredrag for fagfolk i Åmli kommune 06.11.2024
Berge SD.	Bruksanvisning for parforholdet og hverdagssexen	Åpent foredrag, samlivskveld, Åmli kommune, 06.11.2024
Berge SD.	Hva med meg? Når partneren får demens.	Foredrag for likepersoner. Nasjonalforeningen for folkehelsen. 09.11.2024
Haukenes I.	From Hot Flashes to High Fives - ODA-Nettverk	ODA Oslo Network event with Mastercard, November 20, 2024, Oslo
Haukenes I.	KLAR: kvinnehelse, overgangsalder og arbeid	Kvinnearbeidshelseutvalget, 18 september 2024. Oslo
Haukenes I.	Overgangsalder og arbeid	
Haukenes I.	Arbeid, helse og kjønn med fokus på KLAR prosjektet	Lokomotivførernes vernekonferanse, 12 november 2024. Lillestrøm
Haukenes I.	Overgangsalder og arbeid	UiB Vernetjenesten sin kompetansedag, 3 oktober 2024, Bergen
Haukenes I.	KLAR: kvinnehelse, overgangsalder og arbeid	Internseminar Miles IT

Haukenes I, Mæland S.	Overgangsalderen og arbeidsplassen: Tid for kompetanse og åpenhet	16 oktober, 2024, Bergen
Haukenes I, Mæland S.	KLAR: kvinnehelse, overgangsalder og arbeid	Norske Lokomotivføreres kvinnekonferanse, 4september 2024, Kongsberg.
Høibø, T.	Hvordan håndtere pasienter med opiatbruk fra fastlege ståsted	Plenumsinnlegg på norsk smerteforening (NOSF) årskonferanse. Rikshospitalet, 6. juni 2024
Høibø, T.	Hvordan håndtere pasienter med opiatbruk fra fastlege ståsted	Plenumsinnlegg på fagdag "den vanskelige avhengigheten" i regi av Korus, OUS og SERAF. Rikshospitalet 13. nov 2024.
Wensaas KA.	Hvilke pasienter trenger leger med generalistkompetanse?	Workshop Generalist-kompetanse for en bærekraftig helsetjeneste. Stokmarknes 6-7 mars 2024
Wensaas KA, Naalsund P**.**	Samarbeid på kryss og tvers	Foredrag kurs i alders- og sykehjemsmedisin, Bergen 15. april 2024

Arrangementer, undervisning etc.

Navn	*Arrangement / undervisning*	*Sted, dato*
Berge SD.	Samlivsproblemer på fastlegekontoret	Forsker Grand Prix Bergen, 25.09.2024
		Forskningsdagen, Primærmedisinsk uke, 23.10.2024
Berge SD.	Hvordan hjelpe pasienter med samlivsproblemer?	Foredrag for fagfolk i Åmli kommune 06.11.2024
Berge SD.	Parforhold og kronisk sykdom	Kurs for unge voksne i Mage-tarm-forbundet, 09.11.2024
Berge SD.	Hva med meg? Når partneren får demens.	Foredrag for likepersoner. Nasjonalforeningen for folkehelsen. 09.11.2024
Berge SD.	Sexologi	Forelesning, Campus Sør, UiO 26.11.2024
Berge SD.	Allergi og tett nese	Forelesning, Campus Sør, UiO 26.11.2024
Gjerde PB.	Deltok i prosesjonen i åpningen av Driv med plakat «svangerskapsdepresjon».	Senter for kvinnehelseforskning 21 mai 2024
Høibø, T.	Kursleder på smertemestringskurs	Helsehuset i Stavanger, 2024

AFE i media

1. **Berge SD.** Podkast: Fastlegetimen, episode 37, 21.08.2024 Du trenger et svar på plagene dine
2. **Berge SD**. Podkast: Fastlegetimen, episode 38, 28.08.2024 Du innbiller deg ikke smertene dine (Hva er egentlig symptomer)
3. **Berge SD.** Podkast: Fastlegetimen, episode 39, 06.09.2024 Luremedisin kan gi super smertelindring
4. **Berge SD.** Podkast: Fastlegetimen, episode 40, 12.09.2024 Det er tre typer stress – men er det farlig?
5. **Berge SD** Podkast: Fastlegetimen, episode 41, 17.09.2024 Slik påvirker parforholdet helsa
6. **Berge SD.** TV2.no 01.10.2024 Dette kan hjelpe mot samlivsproblem
7. **Berge SD.** Podkast: Fastlegetimen, episode 43, 02.10.2024 Er du "needy" eller trygg i parforholdet? Tør å stole på partneren
8. **Berge SD.** Podkast: Inspirasjonspodden, episode 99, 12.10.2024 Parforholdet påvirker helsen
9. **Berge SD.** Intervju i Tidsskriftet Den norske legeforening, 25.11.2024 Fastlegen med hjerte for parforhold
10. **Berge SD.** Intervju om Ph.d.-avhandlingen i Khrono, 08.11.2024 Som fastlege snakket hun med pasientene om samlivsproblemer. Forskningen hennes viser at hun ikke er alene
11. **Grung I.** Intervju i Dagens medisin, 21.08.2024 Studie: Samtaleterapi er hyppig brukt av fastlegene i depresjonsbehandling
12. **Grung I.** Tidsskriftet Den norske legeforening, 13.08.2024 8 av 10 fastleger gir ofte samtaleterapi til pasienter med depresjon
13. **Grung I.** Psykologisk.no, 30.09.2024 Åtte av ti fastleger gir ofte samtale-terapi til pasienter med depresjon
14. **Grung I.** Spalte i ba.no, 24.01.2024 Psykisk helsehjelp for alle
15. **Grung I.** Spalte i ba.no, 01.03.24 Pust deg fri fra stress
16. **Grung I**. Spalte i ba.no, 27.06.24 Vi har ikke råd til å la være
17. **Grung I.** Spalte i ba.no, 01.11.24 Bergen: byen der vi tar fra de fattige og gir til de rike
18. **Grung I.** Spalte i ba.no, 26.11.24 Kvinner går til legen, menn dør
19. **Haukenes I**. 19.08.24, Forskning.no – Vi kan ikke sammenlikne sykefraværet til menn og kvinner
20. **Haukenes I**. 28.08.2024. Forskningsmagasinet Apollon ved Universitetet i Oslo 'Overgangsalderen påvirker kvinner i arbeidslivet'
21. **Haukenes I**. Folkehelsen, august 2024. 'Målet er at flere kvinner kan stå i jobb i overgangsalderen' - Intervju med Inger H.
22. **Haukenes I**. 15.11.2024. Kilden kjønnsforskning 'Kvinner jobber i snitt ett år mindre enn menn'
23. **Haukenes I**. 27.11.2024. Dagens perspektiv 'Kvinner i overgangsalderen risikerer å falle ut av arbeidslivet'
24. **Inger H**. Intervju Studvest 08.03.24 'Mindre prestisje å forske på kvinnehelse'
25. **Inger H**. Oppfølgingsintervju i etterkant av Lokomotivførernes kvinnekonferanse Lokomotivmands tidende 'Kvinnehelse har lav status'
26. **Inger H**. Intervju i Frifagbevegelse sitt magasin STYRKE 'Ellen fortalte ikke om plagene hun hadde. Nå vil hun ha mer åpenhet i arbeidslivet'

27. **Lid TG.** Rusfeltets hovedorganisasjon 9.september 2024. Forskere foreslår gratis legemidler for røykeslutt - Rusfeltets hovedorganisasjon
28. **Lid, TG**. NRK.no 9.september 2024. Forskere foreslår gratis legemidler for røykeslutt
29. **Lid, TG**. Stavanger Aftenblad, 8.juli 2024. Mimir skriver familiesaga om farens alkoholproblemer
30. **Lid, TG**. Leger om livet, med Annette Dragland, podkastepisode #147, 8.april 2024 https://www.annettedragland.no/blog/147
31. **Lid, TG**. Fædrelandsvennen 27.januar 2024. Eldre drikker mer enn før: - Det er nok det som er grunnen.
32. **Lid, TG**. Aftenposten kronikk 2.januar 2024. JG Bramness og TG Lid. Hvit januar – hva sier forskningen?
33. **Loria MR.** Nyhetssak i Bt.no 16.09.24 Barn av migrantforeldre blir oftere diagnostisert med autisme. Både gener og miljø kan spille inn, ifølge fagfolk
34. **Wensaas KA, Lunde N.** Utposten nr. 4 2024. AFE Bergen: Stor variasjon i forskningstemaer

Inger Haukenes er forsker i prosjektet KLAR - Kvinnehelse, overgangsalder og arbeidsliv.
(Foto: Øyvind Ganesh Eknes / KLAR-prosjektet)

– Vi kan ikke sammenlikne sykefraværet til menn og kvinner
Kvinners overgangsalder kan gå hardt ut over jobben.
(forsking.no, 19.08.24)

AFE BERGEN:

Stor variasjon i forsknings

KNUT-ARNE WENSAAS • Fastlege og seniorforsker AFE Bergen
NINA LUNDE • Seniorkonsulent AFE Bergen

Allmennmedisinsk forskningsenhet i Bergen (AFE Bergen) utvikler ny kunnskap som skal utgjøre en forskjell for fastlegens pasienter. Dette har vært mottoet helt siden starten i 2006. AFE Bergen har særlig forsket på sykdommer og tilstander som er vanlige i fastlegens hverdag, slik som depresjon, infeksjoner, kronisk utmattelsessyndrom og irritabel tarm, og på helsetilbudet til sårbare og utsatte grupper i samfunnet.

AFE Bergen er en del av det allmennmedisinske akademiske miljøet ved Alrek helseklynge, i samme etasje som Fagområde for allmennmedisin ved UiB, Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin (NKLM) og Senter for kvalitet i legetjenester (SKIL). Vi er av historiske grunner organisert som del av NORCE Norwegian Research Centre, og ikke lagt inn under universitetet slik som AFE andre steder. AFE-en ble etablert i 2006 med ferske midler fra Helse- og omsorgsdepartementet, og på den tiden plasserte Universitetet i Bergen eksternt finansierte enheter i et eget selskap (Unifob, senere UNI), som etter en større fusjon i 2018 ble del av NORCE. Dette har ikke prinsipiell betydning for formålet og hvordan AFE Bergen jobber med fag og forskning, men organiseringen medvirker til at AFE Bergen har en tydeligere egen profil. I praksis har det hele tiden vært et tett samarbeid med allmennmedisin ved UiB – gjennom strategisk satsning med delte stillinger og felles publikasjoner, prosjekter og stipendiater. Siden starten har AFE-ansatte veiledet 23 ph.d.-kandidater, og 17 av disse har disputert.

Ledere og forskningssamarbeid

Guri Rørtveit ledet AFE Bergen i ti år, og ble deretter instituttleder ved IGS/UiB. Sabine Ruths overtok som forskningsleder fram til 2019, hvor først Inger Haukenes og deretter Stein Nilsen overtok stafettpinnen før Priyanthi Borgen Gjerde ble ansatt som forskningsleder i august 2020.

AFE har utstrakt forskningssamarbeid og mange av forskningsprosjektene våre er et resultat av samarbeid både nasjonalt (Folkehelseinstituttet, Legeforskningsinstituttet, Høgskulen på Vestlandet, NOKLUS m.fl.) og internasjonalt (København, Bristol, Groningen, The European Forum for Primary Care m.fl.).

I 2014 besøkte helseminister Bent Høie AFE Bergen, hvor han blant annet fikk høre om behovet for forskningsnettverk for å støtte klinisk forskning. AFE Bergen hadde en sentral rolle i prosessen som ledet til opprettelsen av PraksisNett i 2017. PraksisNett (praksisnett.no) er en infrastruktur for forskning i primærhelsetjenesten og har tilknyttet et nettverk av fastlegekontor som bidrar med data og rekruttering av pasienter for forskning. AFE Bergen har gjennom PraksisNett Vest ansvar for nettverket på Vestlandet.

Variasjon i forskningstema

De første årene hadde AFE prosjekter innen eldre- og sykehjemsmedisin, kvinnehelse, infeksjoner, medisinsk uforklarte plager og symptomer (MUPS) og forskning på marginaliserte grupper. Etter hvert som AFE vokste seg større, ble sårbare grupper en fellesnevner for stadig flere prosjekter, som f.eks. «Barn som pårørende i fastlegetenesta». Under stødig faglig ledelse av Kirsti Malterud opparbeidet AFE Bergen seg spesiell kompetanse innen kvalitativ metode. Helt fra starten har flere forskere vært involvert i store prosjekter basert på bruk av registerdata.

Forskningen på infeksjoner har vært knyttet til større utbrudd, slik som Giardia-utbruddet i Bergen i 2004, svineinfluensa i 2009 og covid-19 i Ulvik i begynnelsen av 2021. Langvarig oppbygging av kompetanse og samarbeid innen utbruddsforskning fikk avgjørende betydning da Askøy utenfor Bergen

Daværende helseminister Bent Høie besøkte AFE Bergen i 2014.

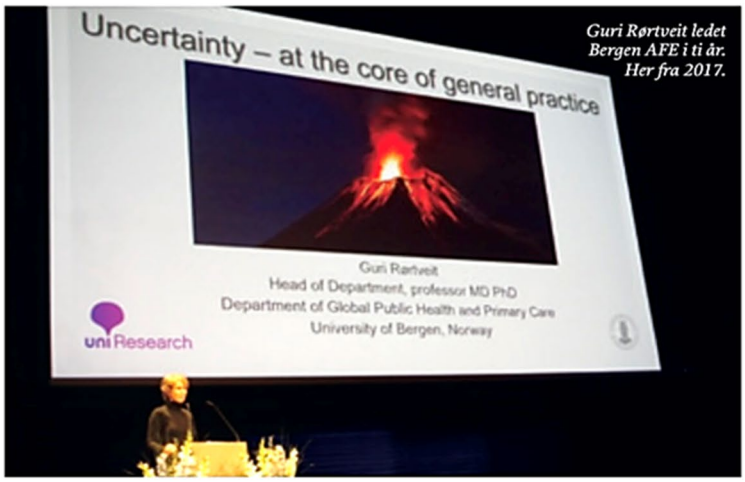

Guri Rørtveit ledet Bergen AFE i ti år. Her fra 2017.

temaer

❶ *AFE Bergen høsten 2019.*
❷ *AFE Bergen sommeren 2018.*
❸ *AFE Bergen foreviget august 2023.*
❹ *AFE Bergen promoterer PraksisNett 2018.*

ble rammet av et stort utbrudd med Campylobacter-infeksjon i juni 2019. Kun to uker etter at utbruddet ble kjent hadde AFE, sammen med samarbeidspartnere ved UiB, Helse Bergen og Askøy kommune, på plass et stort forskningsprosjekt. Det gjorde at man kunne samle inn omfattende data i den akutte fasen, noe som sjelden er gjennomførbart ved utbrudd. Prosjektet gir derfor en unik mulighet for å få ny kunnskap om Campylobacter-infeksjon og komplikasjoner. Forskningsgruppen arbeider nå med å analysere og publisere resultater fra prosjektet.

Depresjonsforskning

«The Norwegian GP-DEP study» er et stort prosjekt om depresjonsomsorg i allmennpraksis, ledet av Inger Haukenes og Sabine Ruths, der AFE er prosjekteier og finansieringen kommer fra Norges forskningsråd. Prosjektet gjennomføres av en tverrfaglig forskergruppe som blant annet inkluderer fem ph.d.-kandidater. Vi studerer variasjon i helsetjenester og pasientforløp for pasienter med depresjon innen rammen av fastlegeordningen. Sentralt står også om sosioøkonomisk status fører til ulikt helsetilbud og ulik mulighet for fortsatt deltakelse i arbeidslivet. Det omfatter registerstudier (basert på koblede data fra nasjonale helse- og trygderegistre), spørreundersøkelser og fokusgruppestudier. Resultatene viser endringer i fastlegenes depresjonsbehandling i løpet av perioden 2009–2015 – der flere pasienter får samtaleterapi, mens færre får medikamenter og sykemelding. Fastlegers behandling varierer på tvers av grupper i befolkningen. Eksempelvis får høyt utdannede kvinner sjeldnere antidepressiva enn kvinner og menn i andre utdanningsgrupper. Eldre pasienter får færre konsultasjoner, mer legemidler og mindre samtaleterapi enn de yngre. Fastleger i utkantstrøk gir mindre samtaleterapi og mer antidepressiva enn fastleger i byene. Og kortere pasient-lege relasjon er forbundet med mer samtaleterapi, mer antidepressiva, men mindre sykemeldinger. Unge som får en depresjonsdiagnose i 20-årene har betydelig økt risiko for lav inntekt eller mottak av trygdeytelser ved 29 års alder, spesielt gjelder dette dem som dropper ut av videregående skole.

Kvinnehelse og overgangsalder

Høsten 2023 ga Grieg Foundation støtte til prosjektet «KLAR – kvinnehelse, overgangsalder og arbeid» med en finansieringsramme på 20 millioner kroner over fire år. Prosjektet ledes av Inger Haukenes AFE/UiB med UiB som prosjekteier og AFE som samarbeidspartner sammen med Høyskolen på Vestlandet, Roskilde Universitet og Lancaster University. I den første delen undersøker gruppen hvordan kvinner erfarer overgangsalderen og hvordan utfordringer knyttet til den håndteres i helsevesenet og arbeidslivet. Den andre delen er registerbaserte studier av diagnosemønstre, helsetjenesteforløp og sykefravær hos kvinner i overgangsalderen. I den tredje utforskes relevans, nytte og tilpassing av europeiske retningslinjer for overgangsalder i arbeidslivet (EMAS) til norsk arbeidsliv. Den siste delstudien pågår kontinuerlig og retter seg mot informasjon, kommunikasjon og kunnskapsdeling til bedrifter, organisasjoner, helsetjenesten og befolkningen.

AFE Bergen er et fleksibelt hjem for fastleger som ønsker å forske, også om man vil fortsette delvis i klinisk praksis. Måten vi er organisert på gjør tilsettelsesprosessene noe enklere enn på universitet, noe som har vært positivt for hele miljøet. Helt fra starten har fastleger utenom Bergen vært velkomne, og den geografiske spredningen har vært stor – fra Mo i Rana i nord til Kristiansand i sør.

■ KNWE@NORCERESEARCH.NO

I 2006 feiret AFE sitt tiårsjubileum.

Disputas 2019.

Verv og nettverk

Emberland, Knut Erik

- Leder av Koordinatorteamet til PraksisNett
- Medlem av faggruppen til Nasjonal faglig retningslinje for antibiotikabruk i primærhelsetjenesten
- Medlem av kurskomiteen til Grunnkurs D «Forskning i allmennpraksis», Hordaland legeforening
- Medlem i styringsgruppen til COFFI – The Collaborative on Fatigue and related symptoms Following Infection
- Representant for UiB i Allmennmedisinsk forskningsutvalg (AFU)
- Leder av BIG – Bergen Infection Group
- Medlem i GRIN – General Practice Research on Infections Network
- Medlem i Epidemigruppen i Bergen

Gjerde, Priyanthi Borgen

- Medlem i Lederforum for Årstadveien 17
- Medlem av European PRImary care Multi-professional Researcher network (PRIMORE)
- Medlem av referansegruppe for Handlingsplan allmennlegetjenesten
- Koordinator for smågruppe, Legeforeningen

Grung, Ina

- Medlem av Faggruppe for klinisk kommunikasjon, Legeforeningen

Høibø, Trond

- Medlem av faggruppe for smertemedisin under Norsk forening for allmennmedisin (NFSM)

Jøssang, Ingjerd

- Leder av Faggruppen for MUPS
- medlem i Allforsk i Stavanger

Lid, Torgeir Gilje

- Leder i Referansegruppe for rusmedisin i Norsk forening for allmennmedisin.
- Levert bidrag om tidlig oppdagelse av og tiltak ved alkoholproblematikk til HOD sitt arbeid med *Forebyggings og behandlingsreform.*
- Medlem Nasjonalt nettverk for klinisk rusmiddelforskning.
- Medlem Nasjonal arbeidsgruppe for livsstilsrelatert leversykdom, Den norske legeforening.

Litleskare, Sverre

- Medlem av Epidemigruppen
- Medlem av Norsk forening for allmennmedisins faggruppe i gastroenterologi
- Medlem av BIG, forskningsgruppe for infeksjoner i primærhelsetjenesten
- Medlem av Styringsgruppen Nasjonal Forskerskole for Allmennmedisin
- Medlem av prosjektgruppe: UCCO - The Ulvik COVID-19 Cluster Outbreak Study
- Medlem av prosjektgruppe: ASCOS - Askøy *Campylobacter* Outbreak Study

Heidi Marie Kirkeng Meling

- Medlem i STARS - Society for Theory and Research on Salutogenesis (The Salutogenic Rebels Early Career Researcher Group)

Wensaas, Knut-Arne

- Honorary Academic Staff, University of Bristol, UK
- Medlem av referansegruppen for Nasjonal kompetansetjeneste for funksjonelle mage-tarmsykdommer
- Medlem av styringsgruppe i Helsedirektoratet for pilotprosjekt om tarmkreftscreening
- Medlem av arbeidsgruppe i Helsedirektoratet om fastlegenes rolle i handlingsprogrammene for kreft
- Medlem av styringsgruppa i The European Society for Primary Care Gastroenterology
- Leder av Norsk forening for allmennmedisins faggruppe kreft
- Leder av Norsk forening for allmennmedisins faggruppe i gastroenterologi
- Medlem av Norsk forening for allmennmedisins faggruppe for samhandling
- Medlem Statens Helsepersonellnemnd
- Medlem Rådet for legemiddelinformasjon
- Helsefellesskap Bergensområdet - Medlem i områdeutvalg og faglige utvalg
- Leder av valgkomiteen Hordaland legeforening
- Medlem av The John Snow Society

Faglige nettverk

- Bergen Giardia Research Group
- Collaborative on Fatigue Following Infection (COFFI)
- General practice Research on Infection Network (GRIN)
- International Consortium of Primary Care BIg Data Researchers (INTRePID)

Samarbeidspartnere

HELSEDIREKTORATET
NORGES FORSKNINGSRÅD
ALLMENNLEGEFORENINGEN
NORSK FORENING FOR ALLMENNMEDISIN
UNIVERSITETET I BERGEN
UNIVERSITETET I OSLO
UNIVERSITETET I STAVANGER
UIT- NORGES ARKTISKE UNIVERSITET
NORGES TEKNISK-NATURVITENSKAPELIGE UNIVERSITET
FOLKEHELSEINSTITUTTET
LEGEFORSKNINGSINSTITUTTET, LEFO
NOKLUS NASJONALT KOMPETANSESENTER FOR LEGEVAKTMEDISIN (NKLM
SENTER FOR KVALITET I LEGEVAKT (SKIL)
HØGSKULEN PÅ VESTLANDET (HVL)
BERGEN KOMMUNE
ERASMUS UNIVERSITY, ROTTERDAM, NEDERLAND
UNIVERSITETET I GØTEBORG, SVERIGE
THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA, SAN FRANSISCO (UCSF)
NASJONALT SENTER FOR E-HELSEFORSKNING
UNIVERSITY OF BRISTOL, ENGLAND
UNIVERSITY OF GALWAY, IRELAND
UNIVERSITY OF GLASGOW, SCOTLAND
UMC UTRECHT, NEDERLAND
UNIVERSITY OF TORONTO, CANADA
NEWCASTLE UNIVERSITY, NEWCASTLE
NORTHUMBRIA UNIVERSITY, NEWCASTLE
LANCASTER UNIVERSITY, LANCASTER, UK
ROSKILDE UNIVERSITET, ROSKILDE, DM
HØGSKULEN PÅ VESTLANDET, BERGEN